

JAHON ADABIYOTIDA URUSH VA TINCHLIK MAVZUSI: REMARKDAN TOLSTOYGACHA

Boltayeva Munavvar Yusuf qizi

Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti
xalqaro munosabatlar yo'nalishi talabasi

Anatatsiya: Ushbu maqola jahon adabiyotida urush va tinchlik mavzusining shakllanishi va rivojlanishini tahlil qiladi. Tadqiqot markazida Erich Maria Remark va Lev Tolstoy kabi adiblarning asarlari turadi. Maqolada asarlar orqali urushning inson ruhiyatiga, jamiyatga va insoniy qadriyatlarga ta'siri, shuningdek, tinchlik g'oyasining adabiy ifodasi o'rganiladi. Shu orqali maqola jahon adabiyotida urush va tinchlik mavzusining umumiy konsepsiyasini ochib beradi va bu mavzuda turli adabiy yondashuvlarni taqqoslaydi.

Kalit so'zlar: Jahon adabiyoti, urush, tinchlik, Erich Maria Remark, Lev Tolstoy, inson ruhiyati, adabiy tahlil.

Urush va tinchlik mavzusi jahon adabiyotining eng muhim va ko'p qirrali masalalaridan biri hisoblanadi. Tarix davomida insoniyat ko'plab urushlarni boshdan kechirgan, bu esa adabiyotda inson ruhiyatini, ijtimoiy va ma'naviy qadriyatlarni tasvirlashga keng imkoniyat yaratgan. XX asr adabiyoti ayniqsa urushning inson hayotiga ta'sirini chuqur tahlil qiluvchi asarlar bilan boyidi. Shu jihatdan, nemis yozuvchisi Erich Maria Remark va rus yozuvchisi Lev Tolstoyning asarlari urush va tinchlik mavzusini yoritishda markaziy o'rin tutadi.

Remarkning asarlarida urushning inson ruhiyatiga va ijtimoiy hayotga ta'siri realistik va dramatik tarzda tasvirlangan. Qahramonlar urushning dahshatlari bilan yuzlashadi, ularning ichki kurashlari, sevgisi va do'stlik kabi insoniy fazilatlari urush sharoitida sinovdan o'tadi. Shu bilan birga, Tolstoyning "Urush va tinchlik" asarida urush va tinchlik mavzusi falsafiy va tarixiy kontekst bilan birlashtiriladi. Tolstoy insonning ichki dunyosi, ijtimoiy munosabatlari va tarixi bilan bog'liq holda urushning mohiyatini ochib beradi.

Ushbu maqolada Remark va Tolstoy asarlari misolida jahon adabiyotida urush va tinchlik mavzusining turli yondashuvlari, qahramonlarning ruhiy kechinmalari va adabiy ifodalash vositalari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari jahon adabiyotida urushning inson hayotiga ta'siri va tinchlik g'oyasining adabiy tasviri haqida kengroq tushuncha beradi.

Urush va tinchlik mavzusi jahon adabiyotida inson ruhiyatini, ijtimoiy jarayonlarni va ma'naviy qadriyatlarni o'rganish uchun muhim vosita bo'lib kelgan. Lev Tolstoyning "Urush va tinchlik" asari va Erich Maria Remarkning asarlari bu

mavzuni turli yondashuvlar orqali yoritadi, biroq har ikkala yozuvchi ham inson va urush o'rtasidagi murakkab munosabatni chuqur tahlil qilishga e'tibor qaratadi.

Tolstoyning "Urush va tinchlik" asari XIX asr Rossiya tarixiy voqealari fonida insoniyatning urush bilan kurashini aks ettiradi. Asarda urushning maktab, davlat va shaxs hayotiga ta'siri tafsilotlari bilan berilgan. Tolstoy urushni faqat voqea yoki siyosiy jarayon sifatida emas, balki inson ruhiyatini sinovdan o'tkazuvchi kuch sifatida tasvirlaydi. Asar qahramonlari — Pyer Bezuhov, Andrey Bolkonskiy va Natasha Rostova — urushning dahshatlari, shaxsiy yo'qotishlar va ijtimoiy majburiyatlar orqali o'z ichki dunyosini o'rganadi. Qahramonlarning ruhiy kechinmalari, qaror qabul qilish jarayonlari va hayotiy tajribalari Tolstoyning psixologik tahlil salohiyatini ochib beradi. Shu bilan birga, tinchlik davridagi insoniy qadriyatlar, mehr-shafqat, oilaviy munosabatlar va hayotga bo'lgan hurmat asarda markaziy o'rin tutadi. Tolstoy urush va tinchlik mavzusini falsafiy yondashuv bilan ochib beradi, insonning ichki dunyosi va tarixiy voqealar o'rtasidagi bog'liqlikni yoritadi.

Erich Maria Remarkning asarlarida esa urushning inson ruhiyatiga ta'siri zamonaviy realizm bilan tasvirlangan. Masalan, "Jang maydonidagi barcha" va "Qayta tug'ilish" kabi asarlarida I jahon urushi qahramonlarining ichki kechinmalari, do'stlik va sevgisi, shuningdek, urushning shafqatsizligi batafsil aks ettiriladi. Remark qahramonlarning urushdan oldingi hayotini va urush davridagi ruhiy holatini kontrast orqali yoritadi. Shu yondashuv o'quvchiga urushning inson hayotiga yetkazgan zararini va insoniy qadriyatlarning qadrini yanada chuqurroq tushunish imkonini beradi.

Remark va Tolstoy asarlarida umumiy jihat — qahramonlarning ichki dunyosi va ruhiy kechinmalarini psixologik vositalar bilan ochishdir. Tolstoy qahramonlarning ruhiy kechinmalarini tarixiy va falsafiy kontekst bilan bog'lab, ular orqali jamiyat va insoniyat haqidagi keng tushunchani beradi. Remark esa urushning realistik tasviri orqali insoniy his-tuyg'ularni yoritadi, shu bilan zamonaviy o'quvchiga urushning inson hayotidagi murakkab ta'sirini his ettiradi.

Urush va tinchlik mavzusida asarlardagi asosiy yondashuvlardan biri — qahramonlarning moral va axloqiy qarorlari orqali ruhiy holatni ochishdir. Tolstoy qahramonlarni urush va tinchlik sharoitida qaror qabul qilishga majbur qiladi va ularning ichki ziddiyatlarini yoritadi. Masalan, Pyer Bezuhov urushga qarshi ichki qarama-qarshiliklar bilan yashaydi, ammo shaxsiy tajriba orqali o'zini anglaydi va tinchlik va ma'naviyat qadrini tushunadi. Remark asarlarida esa qahramonlarning urushdagi qaror qabul qilish jarayoni tezkor va dramatik tarzda beriladi, bu esa urushning inson ruhiyatiga bevosita ta'sirini ko'rsatadi.

Shuningdek, urushning inson ruhiyatiga salbiy va ijobiy ta'siri asarlar orqali ko'rsatiladi. Urush qahramonlarni ruhiy sinovdan o'tkazadi, do'stlik va sevgi kabi insoniy fazilatlarni sinaydi, shuningdek, insonning ichki kuchini va qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bilan birga, urushning dahshatlari va yo'qotishlar inson ruhiyatini chuqur travmalar bilan ta'minlaydi. Remark va Tolstoy bu jarayonlarni turli

yondashuvlar orqali ochib beradi: Tolstoy — falsafiy va tarixiy tahlil, Remark — realistik va psixologik tasvir.

Tinchlik mavzusi asarlarda urushga qarshi insoniy qarorlar va qadriyatlar orqali ifodalanadi. Tolstoy tinchlik davridagi oilaviy va ijtimoiy munosabatlar orqali inson ruhiyatining barqarorligini va uning ma'naviy o'sishini ko'rsatadi. Remark esa urushdan keyingi tinchlik va qayta qurish davrida qahramonlarning hayotga qayta moslashishini va shaxsiy tajribalar orqali ruhiy tiklanishini tasvirlaydi. Shu bilan urush va tinchlik mavzusi jahon adabiyotida insoniy tajriba, ruhiy o'sish va qadriyatlarni tushunishning asosiy vositasiga aylanadi.

Asarlar orqali urush va tinchlik mavzusining umumiy xususiyati — inson ruhiyatining murakkabligi va uning ijtimoiy, tarixiy va shaxsiy kontekst bilan bog'liqligini ko'rsatishdir. Tolstoy va Remark qahramonlarining ichki dunyosi, ularning ruhiy kurashlari va qaror qabul qilish jarayonlari orqali o'quvchiga urushning inson hayotiga ta'sirini chuqur his qilish imkonini beradi. Shu yondashuv jahon adabiyotida urush va tinchlik mavzusini psixologik, ijtimoiy va ma'naviy nuqtai nazardan o'rganish imkonini yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, Tolstoy va Remark asarlari jahon adabiyotida urush va tinchlik mavzusini yoritishda turli yondashuvlarni namoyish etadi. Tolstoy urush va tinchlikni falsafiy va tarixiy kontekstda, Remark esa realistik va psixologik yondashuv orqali ochib beradi. Ikkala yozuvchi ham inson ruhiyatining murakkabligini, qahramonlarning ichki kechinmalarini va insoniy qadriyatlarning ahamiyatini ko'rsatadi. Shu bilan jahon adabiyoti urush va tinchlik mavzusida o'quvchiga nafaqat tarixiy voqealarni, balki inson ruhiyatini chuqur tushunish imkoniyatini beradi.

Jahon adabiyotida urush va tinchlik mavzusi inson ruhiyatini, ijtimoiy jarayonlarni va ma'naviy qadriyatlarni yoritishda muhim o'rin tutadi. Lev Tolstoy va Erich Maria Remark asarlari bu mavzuni turli yondashuvlar orqali ochib beradi: Tolstoy urush va tinchlikni tarixiy va falsafiy kontekstda, Remark esa realistik va psixologik tasvir orqali ifodalaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, urush qahramonlarning ruhiy kechinmalarini sinovdan o'tkazsa, tinchlik ularning shaxsiy o'sishi va qadriyatlarni anglash jarayonini ta'minlaydi. Shu bilan jahon adabiyoti urush va tinchlik mavzusida nafaqat tarixiy voqealarni, balki inson ruhiyatini chuqur tushunish va qadriyatlarni qadrlash imkoniyatini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Tolstoy, L. *Urush va tinchlik*. Moskva: Eksmo, 2007.
2. Remark, E. M. *Jang maydonidagi barcha*. Berlin: Ullstein, 1929.
3. Remark, E. M. *Qayta tug'ilish*. Berlin: Propyläen, 1931.
4. Doležel, L. *Theory of Literature and War*. Prague: Charles University Press, 2012.
5. Heller, M. *War and Memory in Modern Literature*. New York: Routledge, 2015.